FONS VALENCIÀ
PER LA SOLIDARITAT

GENERALITAT VALENCIANA
Conselleria de Transparència, Responsabilitat Social, Participació i Cooperació

EL POBLE MINVANT

Transformant el nostre voltant

BATXILLERAT

QUADERN PEDAGÒGIC

EDICIÓ: **Fons Valencià per la Solidaritat.**

COFINANÇAMENT: **Conselleria de Transparència, Responsabilitat Social, Participació i Cooperació. Generalitat Valenciana.**

AUTORA: **Sara Mas Gil.**

COORDINACIÓ: **Esteve Ordiñana Bataller, Natalia Enguix Martínez i Natxo Peñarrocha Mateu. Fons Valencià per la Solidariat.**

MAQUETACIÓ I DISSENY: **SUC Estudio**

SUPERVISIÓ DE CONTINGUTS: **Carmen Lloret Catalá. Professora Investigadora de la Facultat de Filosofia i Ciències de l'Educació. Departament d'Educació Comparada i Història de l'Educació. Universitat de València.**

REVISIÓ LLINGÜÍSTICA: **Amparo Hervás Cerveró.**

IMPRESSIÓ: **Imprenta Grau, S.L.**

DIPÒSIT LEGAL: **V-2358-2019**

ISBN: **978-84-120247-6-0**

ÍNDEX

1 PRESENTACIÓ

El Fons Valencià per la Solidaritat 1

Quadern pedagògic "El poble minvant: Transformant el nostre voltant"

Campanya "IN/SOSTENIBLE. Un camí cap a la sostenibilitat" 2

A qui es dirigeix 3

Estructura del quadern pedagògic 4

2 CONTINGUTS I FITXES DIDÀCTIQUES DE LES ACTIVITATS:

TEMA 1 Introducció i presentació del còmic 5

Activitat 1.1: El còmic de l'Educació 2030 5

TEMA 2 Què són els objectius de desenvolupament sostenible? 11

Activitat 2.1: Representant els interessos comuns 11

TEMA 3 ODS 12: Garantir modalitats de producció i consum sostenibles 15

Activitat 3.1: l'ODS 12 a l'Hortaconta 15

TEMA 4 Moda sostenible 19

Activitat 4.1: Moda sostenible: Una opció per a la joventut 19

TEMA 5 Alimentació saludable i sostenible 25

Activitat 5.1: El municipi que millora la seua alimentació 25

TEMA 6 Residus 25

Activitat 6.1: Per un planeta lliure de fem 25

TEMA 7 Bon govern 25

Activitat 7.1: Joves que proposen participant 25

TEMA 8 Reflexions finals i propostes transformadores 25

Activitat 8.1: Educació per al desenvolupament sostenible 25

1

EL FONS VALENCIÀ PER LA SOLIDARITAT

El Fons Valencià per la Solidaritat és l'associació dels ajuntaments i mancomunitats de la Comunitat Valenciana per a la cooperació al desenvolupament. L'entitat associa a 116 ajuntaments i 9 mancomunitats de municipis, amb l'objectiu de maximitzar els esforços de les entitats locals en matèria de cooperació internacional al desenvolupament, educació al desenvolupament i la ciutadania global, cooperació tècnica i atenció en emergències i acció humanitària.

Des de la seua constitució en l'any 1992, el Fons treballa directament amb els municipis i les seues poblacions, la qual cosa suposa la implicació directa dels nostres socis en totes les fases del cicle del projecte.

El Fons Valencià es considera un mecanisme d'harmonització de l'Ajuda Oficial al Desenvolupament (AOD) mitjançant el qual es canalitzen els fons dels ajuntaments membres amb l'únic objectiu de respondre de manera eficaç i eficient a les necessitades existents als països socis.

En aquests últims anys, ha dedicat un esforç molt important per a integrar-se i integrar als nostres socis al sistema internacional de l'Ajuda Oficial al Desenvolupament mitjançant la sensibilització en els propis municipis cap a la cooperació al desenvolupament, el que contribueix a l'impuls i la vertebració de la cooperació descentralitzada municipal des de la participació social, fent partícips als veïns i veïnes dels nostres socis dels projectes que l'entitat té en marxa a diferents llocs. Per aconseguir aquesta integració, treballem des de l'àrea d'educació per al desenvolupament i la ciutadania global, que vol estar present al màxim nombre de municipis socis a través d'alguna de les diferents activitats que desenvolupa.

Es pretén fer arribar als municipis membres informació sobre la realitat dels països empobrits, les causes d'aquesta situació, la complexitat de les relacions Nord-Sud, apropar els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) i, al mateix temps, donar a conéixer els projectes de cooperació que desenvolupa el Fons Valencià.

La maduresa del treball implica necessàriament una major incidència en els municipis, així com una major coordinació i diàleg interinstitucional entre les entitats representatives de l'àmbit local, tant sòcies com no sòcies, i les tres diputacions de la Comunitat, així com amb la Generalitat Valenciana; i en aquest sentit, conscients que la visibilitat de la coordinació entre les entitats municipals actua també a favor de la incidència del projecte. Es tracta, per tant, d'aplicar les

sinèrgies de les entitats amb les quals el Fons Valencià té convenis de col·laboració i relació de treball i presentar als municipis valencians, especialment als socis de l'entitat, però també als no socis, un programa marc d'educació al desenvolupament i la ciutadania global en què participen les entitats representatives de l'àmbit local de la Comunitat Valenciana i que vol ser una ferramenta per a la sensibilització i transformació social de totes les entitats implicades per un món més just i equitatiu.

QUADERN PEDAGÒGIC "EL POBLE MINVANT: TRANSFORMANT EL NOSTRE VOLTANT"

1.1

CAMPANYA "IN/SOSTENIBLE. UN CAMÍ CAP A LA SOSTENIBILITAT"

El present quadern pedagògic: "El poble minvant: Transformant el nostre voltant", va dirigit fonamentalment al professorat de Batxillerat. És una eina didàctica dissenyada per a complementar al còmic, amb el mateix nom, destinat a l'alumnat d'aquest cicle educatiu.

Aquest recurs didàctic s'emmarca dins del projecte "IN/SOSTENIBLE. Un camí cap a la sostenibilitat", cofinançada per la Conselleria de Transparència, Responsabilitat Social, Participació i Cooperació de la Generalitat Valenciana.

Des del Fons Valencià per la Solidaritat volem donar a conéixer i sensibilitzar a la població valenciana sobre què són els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) i de la importància de la seua participació per a aconseguir-los.

L'objectiu general del projecte és territorialitzar els Objectius de Desenvolupament Sostenible en els municipis socis del Fons Valencià per la Solidaritat, acostant-los a la població a través de la sensibilització, la documentació i l'apoderament.

Pretenem aconseguir-ho a través del treball sobre un d'ells, l'ODS 12: garantir modalitats de producció i consum sostenibles. La nostra manera de consum actual és una amenaça per al nostre planeta ja que no estem tenint en compte els seus límits. El nostre excés pot provocar un col·lapse, que ja estan sofrint moltes persones, a més del medi ambient.

El paper que juga l'educació, i considerem primordial començar en edats primerenques, és fonamental per a treballar el desenvolupament dels valors, les actituds, els comportaments i les capacitats d'una ciutadania crítica, inclusiva, participativa, responsable i conscient de la interdependència i la corresponsabilitat de les nostres accions. Sempre amb coherència amb l'Agenda 2030 de les Nacions Unides.

Aquest quadern forma part de les diferents activitats que s'han realitzat per aconseguir que la població valenciana siga conscient de la importància que té la participació ciutadana per a transformar el model de consum actual en un més equitatiu, just, socialment responsable i sostenible medi ambientalment.

1.2 A QUI ES DIRIGEIX

Els objectius que persegueix aquest quadern de treball es dirigeixen a tota la comunitat educativa, és a dir, professorat, alumnat, personal del centre educatiu i famílies.

Com a instrument de treball educatiu, serà més utilitzat pel professorat de Batxillerat, ja que les activitats que proposem s'han dissenyat per a edats compreses entre els 16 i els 18 anys.

"Taller d'alfabetització, dins del projecte d'enfortiment institucional i desenvolupament socioproductiu en Cayes Jacmel (Haití)".

ESTRUCTURA DEL QUADERN PEDAGÒGIC

1.3

El present quadern es divideix en 8 temes que van des de la perspectiva més global a la més immediata.

Consta d'una part introductòria que presenta el còmic, els seus personatges, l'entorn que els envolta i els temes transversals que poden treballar-se amb ell.

En les unitats didàctiques es treballa presentant de manera general els Objectius de Desenvolupament sostenibles, incidint en l' ODS 12 per a analitzar diferents àmbits específics de la nostra vida quotidiana en els quals consumim habitualment de manera insostenible.

Finalment, es desenvolupa un tema d'avaluació en què es persegueix que siga el propi alumnat qui arribe a diferents reflexions que comporten la proposta d'alternatives crítiques i transformadores en relació a la societat consumista en què vivim actualment.

La unitat 2 va acompanyada d'un pòster que ajudarà a tindre una visió panoràmica del recorregut que es farà amb l'alumnat, el camí cap a la sostenibilitat.

En cada unitat didàctica es treballarà la presa de consciència per a realitzar un consum més responsable, conscient i sostenible en cada àmbit; informació sobre cada tema i, posteriorment, desenvolupant les activitats que es proposen.

A l'inici de cada unitat es plantejaran les qüestions contingudes al pòster, perquè l'alumnat puga formular les seues inquietuds i dubtes respecte al tema objecte del treball i analitzar les actituds i conductes insostenibles que es presenten durant el desenvolupament de les activitats i la lectura del còmic. Al finalitzar es tornarà al pòster per comprovar si són capaços de respondre aquestes i altres qüestions entorn a la sostenibilitat. A més, l'alumnat haurà de comprometre's a un canvi en els seus comportaments utilitzant com a recurs didàctic el passaport de ciutadà/ciutadana per la sostenibilitat. Un instrument que comporta una sèrie de compromisos que cadascú/na decideix si està disposat/ada a assumir en relació als seus hàbits diaris i sobre els temes que desenvolupem en aquest quadern.

D'aquesta manera es realitzarà una avaluació contínua i es comprovarà si l'alumnat ha desenvolupat un aprenentatge significatiu amb el qual puga respondre de manera reflexiva i crítica davant el comportament consumista i insostenible present en la nostra societat actual. D'aquesta manera es pretén fomentar propostes alternatives al mateix per part de les generacions més joves.

Les activitats educatives que es presenten en aquest quadern poden treballar-se de manera conjunta, és a dir, cada unitat didàctica és complementària a la resta. Així es pot generar una presa de consciència, des de la que intervenir en canvis de creences i actituds que porten a conductes diferents en l'alumnat sobre el paper que juguem les persones per a aconseguir un món més sostenible que el de hui dia. D'altra banda, se'ls ha volgut donar un caràcter independent per poder-les treballar de manera individual si no fora possible seguir totes les temàtiques, encara que és important, almenys, llegir tot el còmic per a donar-li un sentit holístic a les unitats d'aquest quadern.

2 CONTINGUTS I FITXES DIDÀCTIQUES DE LES ACTIVITATS:

TEMA 1

2.1 INTRODUCCIÓ I PRESENTACIÓ DEL CÒMIC

Aquest quadern pedagògic és un complement al còmic **"El poble minvant. Transformant el nostre voltant"**, editat pel Fons Valencià per la Solidaritat

www.insostenible.org/recursos/comic_el_poble_minvant_insostenible.pdf

Compleix la funció d'itinerari de treball a través del qual aprofundir en les temàtiques que es tracten, tant de manera directa com de manera transversal.

2.1.1 QUIN ÉS L'OBJECTIU?

Que el nostre alumnat estiga informat sobre l'Agenda 2030, concretament sobre l'ODS 12, producció i consum responsables. A més d'informar, l'objectiu és implicar a tota la comunitat educativa en aquest procés d'ensenyament i aprenentatge bidireccional a través de la sensibilització, conscienciació i apoderament.

Es treballarà des d'una mirada tant global com local del context que ens envolta. Per aquest motiu, desenvolupar la capacitat reflexiva i crítica de la informació que es rep és fonamental per a generar una capacitat autocrítica sobre la posició de cada persona davant d'aquesta realitat.

Les activitats que es presenten a continuació estan dissenyades per a que l'alumnat puga desenvolupar diverses capacitats: organització per a dur endavant idees pròpies i relacionar-les amb l'entorn; treball en equip i col·laboració per a la investigació-acció; creativitat per a solucionar problemes reals; participació i compromís individual i comunitari; i, finalment, avaluació de l'impacte que tenen les accions realitzades.

METODOLOGIA: VINCULACIÓ AMB LA REALITAT 2.1.2

Una de les idees clau de la que partim és la de vincular l'entorn en aquest procés d'ensenyament-aprenentatge dialògic, basat en la pedagogia soci-crítica, per tant, adonar-se de la possibilitat que tenim d'intervindre en el mateix per a la seua transformació. La motivació de l'alumnat, perquè es genere un aprenentatge significatiu, pot ser altament augmentada si el que aprèn està relacionat amb la seua realitat, els seus interessos i necessitats. Per això, es poden aplicar diferents metodologies educatives per a posar en marxa les activitats del quadern: la investigació-acció-participativa; l'ApS crític; l'educació per projectes i l'escola com a laboratori social, entre altres. Sempre que es tinga en compte cada situació concreta i les possibilitats que s'estiguen donant.

En les tasques proposades s'utilitzen diferents tècniques educatives com: l'aprenentatge cooperatiu, la gamificació, la classe invertida, l'aprenentatge per projectes, la lectura comentada, les biblioteques humanes, el mètode del cas o l'autoaprenentatge, tot sota l'ús responsable de les xarxes socials i les noves tecnologies.

EDUCACIÓ 2030 I ODS: "EL POBLE MINVANT. TRANSFORMANT EL NOSTRE VOLTANT" 2.1.3

La realitat globalitzada actual ens fa més conscients tant del món heterogeni i divers en què vivim, com de la iniquitat i la situació d'exclusió en què es troba una gran majoria de la població. Per aquestes raons, entre altres, partim de l'Educació per a la Ciutadania Global i, fins i tot, com assenyala la UNESCO, per a la Ciutadania Mundial com a eina fonamental per a fomentar en el nostre alumnat una consciència global, a més de compromesa activament en l'acció local transformadora d'un context injust socialment.

L'Agenda 2030 suposa un desafiament planetari davant el desenvolupament sostenible i la ciutadania som agents de canvi imprescindibles en aquest procés en pro de l'equitat, la inclusió i la justícia social. En definitiva, NO DEIXAR A CAP PERSONA ENRERE.

El còmic El Poble Minvant. Transformant el nostre voltant és un instrument didàctic que busca reflectir aquesta actitud pro activa en el públic a qui va dirigit. A més, posar en pràctica les activitats que es proposen en aquest material, adaptades a cada escenari concret, impulsarà comportaments capaços de generar canvis cap a un sentit de pertinença a una comunitat glocal.

Per aquest motiu, és imprescindible utilitzar-lo des d'una perspectiva interdisciplinària integrada, relacionant-lo tant amb els continguts conceptuals, procedimentals, de creació i avaluació de la reflexió i creativitat, com amb les competències i capacitats meta d'aquest nivell educatiu. El model educatiu que es presenta està lluny de posar en pràctica un currículum i organització escolar reproductor de l'hegemonia sistèmica present en la nostra societat.

L'Educació és una eina essencial i un instrument articulador dels diferents Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS). A més de presentar-se en l'ODS 4: garantir una educació inclusiva, equitativa i de qualitat, i promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a totes les persones, va molt més enllà, aspira a aconseguir molts dels altres ODS (salut, consum responsables, treball digne, ciutats sostenibles, acció pel clima, etc.).

L'Educació per al Desenvolupament Sostenible s'exposa en la meta 4.7., per al foment de la mateixa a través dels drets humans, la igualtat entre gèneres, la promoció de la cultura de pau i la no violència, la ciutadania mundial i la valoració de la diversitat cultural i la contribució de la cultura al desenvolupament sostenible, entre altres mitjans.

El còmic que acompanya aquest quadern treballa diferents temes relatius a l'ODS 12: moda sostenible, alimentació saludable i sostenible, residus i bon govern. Els temes s'associen amb algunes de les seues metes: la reducció del desaprofitament d'aliments i la generació de deixalles en general, conscienciar sobre el desenvolupament sostenible i, a més, fomentar l'economia circular i la participació política activa de la població, entre altres coses. En definitiva, treballar per la sostenibilitat humana, mediambiental i econòmica.

Existeixen altres temàtiques en la campanya presents en altres materials, concretament en el quadern elaborat per a Secundària "El meu món, el meu consum II) www.insostenible.org/recursos/quadern_pedagogic_secundaria_insostenible.pdf, que també poden treballar-se en Batxillerat, adaptant-los a les edats compreses en aquest nivell educatiu: turisme responsable i sostenible i finances ètiques.

2.1.4 TEMES TRANSVERSALS

A continuació, es mostren alguns dels temes transversals que s'han destacat en el còmic i en les activitats que es proposen com a reptes educatius irrenunciables per una educació inclusiva amb un enfocament de drets sota la perspectiva de gènere: la diversitat individual de tot tipus com a font d'intercanvi i interrelació social i, sobretot per a un enriquiment de l'aprenentatge comú; l'educació emocional, intergeneracional, intercultural, ambiental, per a la salut, la solidaritat i la cooperació, la cultura de pau, la igualtat de gènere, l'ús de les noves tecnologies com a eina de canvi social, l'economia per al bé comú i la participació ciutadana son els arguments predominants en aquests materials del projecte *In/sostenible. Un camí cap a la sostenibilitat.*

Tots aquests temes apareixen tant en la descripció dels personatges (els seus noms, actituds, històries i característiques personals, gustos, etc.), i la història en la qual es troben immersos com en les imatges i el llenguatge del còmic. A més, la metodologia educativa que es planteja en les activitats, els recursos que s'empren i les tècniques de procés i d'avaluació que se suggereixen estan en coherència amb tots ells.

2.1.5 ENTORN QUE ELS ENVOLTA

El còmic es desenvolupa en un poble imaginari de la Comunitat Valenciana, per aquest motiu el paisatge mostra alguns elements que el caracteritzen. Encara que podria descontextualitzar-se i adaptar-se a qualsevol localitat per a acostar-lo a la realitat del municipi on es desenvolupen les activitats d'aquest quadern.

Els aspectes que es destaquen en el relat són els propis d'un grup de joves de Batxillerat que es troben davant un problema comunitari, que intenten resoldre des de les seues possibilitats i d'una manera cooperativa.

La meta és donar importància a les relacions de cura, escolta, respecte i col·laboració, tant intra com interpersonals, en la nostra societat actual a través de la comunicació no violenta. A més de destacar la importància del vincle amb la comunitat a la qual es pertany, la cura del medi ambient i el seu impacte a nivell *glocal,* el reconeixement de la diversitat social com a riquesa i la capacitat de transformació que tenim des de l'individual fins al col·lectiu per a aconseguir el bé comú i la justícia social. Tot això partint dels interessos i motivacions del grup al qual va dirigit aquest treball.

ACTIVITAT 1.1. EL CÒMIC DE L'EDUCACIÓ 2030

La present proposta és una activitat introductòria a l'argument general d'aquest quadern pedagògic, els Objectius de Desenvolupament Sostenible, i a la importància de l'educació en el marc de l'Agenda 2030.

Per a iniciar l'activitat es poden utilitzar com a fonts de consulta els següents documents:

Estratègia d'Educació per al Desenvolupament en l'àmbit formal de la Comunitat Valenciana (2017-2021), elaborada per Ingenio CSIV-UPV:
http://participacio.gva.es/es/web/cooperacion/estrategia-de-epd

L'ABC de l'Educació per a la Ciutadania Mundial, elaborat per l'Oficina Internacional d'Educació de la UNESCO:
https://aspnet.unesco.org/en-us/Documents/The%20ABCs.pdf

Informe "15 claus d'anàlisis per a apuntalar l'Agenda Educativa 2030", elaborat per l'Oficina Internacional d'Educació de la UNESCO:
https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000259069_spa

El còmic s'utilitzarà com a eina didàctica interdisciplinària per a introduir la temàtica de l'ODS 12, seguint les següents pautes al desenvolupar l'activitat:

ACTIVITAT 1	EL CÒMIC DE L'EDUCACIÓ 2030	
OBJECTIU GENERAL	Promoure la sostenibilitat del planeta en joves d'entre 16 i 18 anys a través del còmic social, la creativitat i el treball en equip.	
OBJECTIUS ESPECÍFICS	• **Conscienciar a l'alumnat sobre l'impacte de l'actuació humana en la realitat social i mediambiental actual.** • **Generar reflexió sobre la importància de l'educació com a instrument de transformació social.** • **Impulsar la participació activa en la vida comunitària a través de la investigació, la creativitat i el treball cooperatiu.**	
RESULTATS D'APRENENTATGE	• Que l'alumnat siga capaç d'investigar sobre l'impacte de l'acció humana en el seu entorn, tant pròxim com més llunyà. • Que els i les estudiants identifiquen l'educació com a eina d'aprenentatge per a la transformació social. • Que el grup classe participe en equip i activament en algunes accions comunitàries al llarg del procés d'ensenyament-aprenentatge.	
DURADA	**6 sessions**	**55 minuts**

CONTINGUT I METODOLOGIA:

INTRODUCCIÓ

En aquest contingut inicial s'exposa l'esquema, de manera succinta, d'una labor prèvia a la presentació dels temes que es treballaran en les següents unitats sobre els ODS i, concretament, l'ODS 12.

Es tracta de conscienciar a l'alumnat, a través del còmic, sobre les diferents problemàtiques que existeixen en la nostra societat.

La tasca principal és realitzar (en grups de 3 o 4 persones) dues pàgines d'un còmic, il·lustrant realitats socials diverses on la injustícia social estiga present. I, a més, on l'educació haja sigut de vital importància per a canviar la vida dels personatges que protagonitzen la història.

Per aquest motiu, després de llegir el còmic *"El Poble Minvant. Transformant el nostre voltant"*, investigaran diverses situacions injustes i alguns referents de còmic social que puguen a ajudar-los per a elaborar el propi.

Posteriorment, el presentaran a la classe i exposaran els següents punts: la selecció del tema, el procés d'elaboració (organització del treball, fonts de consulta, elecció dels personatges, elaboració del guió, etc.) i l'avaluació d'allò aprés.

A continuació, es mostra l'estructura de les sessions de manera esquemàtica. Així dons, la persona que dinamitze aquesta unitat tindrà major flexibilitat per a articular i desenvolupar el projecte:

Sessió 1	Sessió 2	Sessió 3	Sessió 4	Sessions 5 i 6
Lectura del còmic i debat.	Reflexió sobre la importància de l'educació i cerca, en grups, d'altres còmics socials.	Organització dels grups per a crear el còmic i passos a seguir.	Procés d'elaboració del còmic.	Presentacions en classe del treball realitzat i conclusions.

Com a element de referència per aquesta activitat es recomana utilitzar la següent guia pedagògica:

Com elaborar còmics amb perspectiva de gènere. Il·lustrant la realitat de la població refugiada de Palestina. UNRWA España.

https://escuelasporlapaz.es/images/sensibilizacion/Guia_Catalan_DEF.pdf

NOTA: Es pot afegir una sessió, prèvia a la selecció del tema amb què es realitzarà el còmic, organitzant una biblioteca humana, amb l'experiència d'alguna persona disposada a contar la seua història. A partir del seu relat, els diferents grups poden seleccionar l'argument per a la seua pròpia versió en còmic.

MATERIALS NECESSARIS

El Poble Minvant. Transformant el nostre voltant

http://www.insostenible.org/recursos/comic_el_poble_minvant_insostenible.pdf

Persona/es que participarà/ran en la sessió de la biblioteca humana; referències bibliogràfiques esmentades; internet i ordinadors per a la cerca d'informació; còpies dels models d'estructura del còmic que es presenten a la guia; materials seleccionats per a dibuixar i elaborar els diferents còmics.

Propostes
2030
dl dt dc dj dv ds dg
No, caldrà també exigir al govern local que posi de la seva part, i organitzar grups de treball per contribuir a l'Agenda 2030 de Nacions Unides sobre els ODS.
Però així així serà suficient!
Bé, tanmateix, podrem seguir comprant, però, de forma més conscient i responsable.
Això significa que he de deixar de comprar?
Amb les nostres accions sobretot podem reforçar l'ODS 12: garantir modalitats de producció i consum sostenibles.
Penso en les conseqüències de comprar menjar enviat, súper barat, de molta qualitat, ... alguna persona pagarà per això.
Podrem reorganitzar i proposar més idees més endavant.
Quins grups cal crear per a començar a treballar?

TEMA 2

2.2 QUÈ SÓN ELS OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE?

El 25 de setembre de 2015, **els líders mundials van adoptar un conjunt de 17 objectius globals per a erradicar la pobresa, protegir el planeta i assegurar la prosperitat per a totes les persones com a part d'una nova agenda de desenvolupament sostenible**. Cada objectiu té metes específiques que s'han d'aconseguir en els pròxims 10 anys.

Amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) es pretén reprendre els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni (ODM) i aconseguir les metes que amb ells no es van assolir. **Els ODS aspiren a esborrar del mapa la pobresa extrema i fer del món un lloc més equitatiu per a l'any 2030.** Amb els ODS es busca fer realitat els drets humans de totes les persones i aconseguir la igualtat entre gèneres i l'apoderament de totes les dones i xiquetes.

Els nous objectius, que consisteixen en una agenda de sostenibilitat més àmplia, busquen completar allò que els ODM no van resoldre. Van molt més lluny per abordar les causes de fons de la pobresa i la desigualtat, així com la necessitat universal d'un desenvolupament que beneficie a totes les persones. Aquesta ambiciosa agenda es proposa acabar amb la pobresa d'ací a 2030 i promoure una prosperitat econòmica compartida, el desenvolupament social i la protecció ambiental per a tots els països.

La nova agenda resideix en un pla d'acció per a les persones, el planeta, la prosperitat, la pau i el treball conjunt. Haurà d'impulsar societats pacífiques, justes i inclusives i exigirà la participació de tots els països, parts interessades i altres individus.

Els Objectius i les metes són de caràcter integrat i indivisible i conjuguen les tres dimensions del desenvolupament sostenible: econòmica, social i ambiental.

Encara que fa falta aprofundir en cadascun d'ells, s'enumeren a continuació: 1. Fi de la Pobresa; 2. Fam Zero; 3. Salut i Benestar; 4. Educació de Qualitat; 5. Igualtat de Gènere; 6. Aigua i Sanejament; 7. Energia Assequible i no Contaminant; 8. Treball Decent i Creixement Econòmic; 9. Indústria, Innovació i Infraestructura; 10. Reducció de les Desigualtats; 11. Ciutats i Comunitats Sostenibles; 12. Producció i Consum Responsables; 13. Acció pel Clima; 14. Oceans i Vida Submarina; 15. Vida d'Ecosistemes Terrestres; 16. Pau, Justícia i Instituciones Sòlides; 17. Aliances per Aconseguir els Objectius.

Per tal d'aconseguir aquestes metes tot el món ha de fer la seua part: els governs, el sector privat i la societat civil.

ACTIVITAT 2	REPRESENTANT ELS INTERESSOS COMUNS	
OBJECTIU GENERAL	Generar canvis de pensament en pro de la sostenibilitat, el bé comú, l'equitat i la justícia social a través de la investigació, l'empatia, la reflexió i la creació de propostes comunitàries.	
OBJECTIUS ESPECÍFICS	• **Donar a conéixer diverses realitats socials on l'actuació humana haja generat impactes negatius a nivell econòmic, social i mediambiental.** • **Promoure l'Agenda 2030 i els Objectius de Desenvolupament Sostenible.** • **Assumir l'acció individual com la responsable de moltes conseqüències en el nostre entorn.** • **Integrar l'actitud cooperativa com a protagonista de transformacions socials tant a nivell local com global.**	
RESULTATS D'APRENENTATGE	• Que el grup s'enfronte de manera propositiva a realitats diverses i socialment injustes. • Que l'alumnat integre els ODS en el seu quefer diari. • Que l'alumnat actue creativa i cooperativament provocant canvis en el seu entorn.	
DURADA	**7 sessions**	**55 minuts**

CONTINGUT I METODOLOGIA

Aquesta activitat es dividirà en 7 sessions de classe en les quals es desenvoluparà un procés de presa de consciència i canvi d'actituds cap a la sostenibilitat planetària a través de la posada en pràctica de la investigació-acció sobre la interdependència, la detecció de necessitats i la solució de problemes.

Es treballarà a partir dels personatges del còmic que és la base d'aquest quadern pedagògic. D'aquesta manera, l'alumnat podrà començar a identificar-se amb els mateixos i acostar-los a les diferents temàtiques des de la proximitat i la motivació.

1

SESSIÓ 1

ANEM A CONÉIXER-NOS!

INTRODUCCIÓ — 10 minuts

En la primera sessió aprofundirem en el coneixement dels personatges del poble valencià L'Hortaconta, conegut com El Poble Minvant.

La raó d'aquest exercici és que cadascun d'ells té característiques interessants per aprendre sobre la diversitat que es pretén mostrar amb aquest còmic. A partir de les seus indagacions, l'alumnat coneixerà diferents realitats presents en la nostra societat actual i reflexionarà sobre elles.

QUÈ S'INVESTIGARÀ SOBRE ELS PERSONATGES?

L'objectiu es treballar diversos aspectes que caracteritzen als personatges, tant els principals com els secundaris (l'associació de veïns i veïnes i la senyora més major), que apareixen en el còmic: interculturalitat, equitat de gènere, inclusió, apoderament, classe social, educació intergeneracional, cultura de pau i, en definitiva, disminuir els estereotips, prejudicis i discriminacions que poden derivar-se de tots els seus trets personals (físics i culturals).

DESENVOLUPAMENT — 30 minuts

Es formaran 6 grups i cadascun d'ells investigarà un personatge del còmic relacionant-lo amb una àrea geogràfica i la situació a la Comunitat Valenciana de les persones que viuen a eixa zona. A més, es desenvoluparan de manera més extensa i creativa les històries que envolten a cada uns d'ells (han d'imaginar la seua situació amb les descripcions que apareixen dels i de les protagonistes a l'inici del còmic).

Per al desenvolupament de cada personatge vos proposem, a mode d'exemple, aquesta taula:

PERSONATGE	CONTEXT D'ORIGEN I FAMILIAR	CONTEXT DE RESIDÈNCIA	TRETS PERSONALS I SIGNIFICAT DEL SEU NOM
SODEO	Amèrica Llatina (central o del sud) Dues mares En casa té molta llibertat i confiança amb la seua família. L'han educat dues dones.	Al seu poble la miraven un poc malament pel seu color de pell, però ara que la coneixen bé acudeix a ella molta gent per a demanar-li consells.	• Espina Bífida • Colors preferits verd i morat
DUDO	Qualsevol país europeu (que el trie el grup i descriga el context). Mare anglesa i pare valencià.	Educació molt estricta. Ambdós pares sempre treballant.	• Coneix tres idiomes. • Molt tímid i caràcter dubitatiu; amant de les noves tecnologies, etc.
TUHAO	Algun país asiàtic (que trie el grup i descriga el context).	Dificultat en l'aprenentatge de l'idioma.	• Molt treballadora. • Consumista però independent (no demana diners a ningú).
AHIEZER	Algun país africà (que trie el grup i descriga el context).		• Socialment responsable. • Molt aplicat i actiu. • Sodeo és un gran suport per a d'ell. • Té un floc morat en el seu cabell reivindicant la igualtat de gènere. Canvia cada mes de color de cabell.

Si indaguen el significat dels seus noms en primer lloc, els ajudarà a conéixer millor a cada personatge. El de Sodeo està en la història del Tema 1 del quadern pedagògic de Primària (pàgina 7, http://www.insostenible.org/recursos/quadern_pedagogic_primaria_insostenible.pdf). La resta de significats els trobaran per internet.

És preferible que el lloc que trie l'alumnat per ambientar la seua història siga representatiu de la Comunitat Valencia i reflexe les diferents ètnies i col·lectius diversos que l'habiten, així podran acostar-se a diferents situacions que es viuen en al país d'acollida.

Com hi ha 4 personatges, els dos grups que queden, crearan dos nous relacionats amb altres àrees diferents de la zona d'Oceania i d'Amèrica del Nord. Un dels nous personatges podria ser la senyora de l'associació de veïns i veïnes que apareix al còmic.

TANCAMENT	15 minuts

Una vegada hagen desenvolupat la descripció de cada personatge (significat del seu nom, breu explicació del seu país/països, algunes raons de la migració, arribada al lloc de destinació, identitat, situació personal i familiar, trets més característics de la seua personalitat, integració en el grup de l'institut, etc.), l'enviaran per correu electrònic a la resta de la classe. D'aquesta manera, tot el grup coneixerà millor a cada persona de la història que han llegit i podran basar-se en una perspectiva comuna.

2

SESSIÓ 2
LA NOSTRA SITUACIÓ

INTRODUCCIÓ	10 minuts

Aquesta segona sessió, està dedicada a realitzar un diagnòstic (en els mateixos grups de la sessió prèvia) de les problemàtiques que podrien tindre cadascun dels personatges, tant en els seus llocs d'origen com en la nostra comunitat.

Com a introducció, la persona facilitadora de la unitat pot explicar al grup classe que és un diagnòstic i per a què serveix.

DESENVOLUPAMENT	35 minuts

L'alumnat investigarà les causes d'aquestes situacions i quin rol juga la intervenció humana en els diferents casos.

El treball d'aquesta sessió pot organitzar-se en dos línies: la recerca d'informació en internet i la preparació d'una entrevista a alguna entitat que puga facilitar dades per al diagnòstic.

Cada grup es dividirà en 2 subgrups per a fer les dues tasques assignades:

1.

Investigueu en internet i responeu a les següents preguntes:

- Quines problemàtiques més greus hi ha en el país del personatge del vostre grup?
- D'aquests problemes, quins diríeu que són comuns als que tenim al país on vivim?
- I aqueixos obstacles, d'on provenen, qui són els seus responsables?
- Amb quines dificultats poden trobar-se quan arriben a la nostra comunitat?

2.

Busqueu una o vàries entitats que treballen en la vostra localitat, o el més prop possible, i prepareu una entrevista dirigida a les persones responsables de les mateixes per a trobar les respostes a les dues preguntes prèvies.

TANCAMENT **10 minuts**

El treball que cada grup ha de realitzar fora de l'aula és la recopilació de la informació recollida pels dos subgrups com a resultat de les dues tasques proposades, la recerca per internet i l'entrevista.

Per a finalitzar, es prepararà una presentació per a mostrar el resultat a la resta de la classe en la següent sessió.

SESSIÓ 3
ELS DIAGNÒSTICS

3

INTRODUCCIÓ I DESENVOLUPAMENT **45 minuts**

Aquesta sessió servirà per a que cadascun dels 6 grups presente el diagnòstic de cada personatge. D'aquesta manera, el grup classe disposarà de la mateixa informació per a realitzar una assemblea en la següent sessió.

Cada presentació tindrà una durada de 5 minuts aproximadament i es pot realitzar en qualsevol format que trie l'alumnat: imatges, textos, dibuixos, teatre, etc.

TANCAMENT **10 minuts**

Amb tota la informació rebuda en aquesta sessió, cada grup treballarà a casa per a tindre unes conclusions sobre les necessitats, interessos i motivacions del seu personatge. A més, les dificultats i oportunitats amb les quals pot trobar-se en la comunitat en la que resideix (és recomanable que es prenga com a referència la localitat en què està realitzant-se l'activitat perquè es tinga un millor coneixement del context real).

SESSIÓ 4
EN LA SUBSTÀNCIA NO SOM TAN DIFERENTS

4

INTRODUCCIÓ **15 minuts**

Amb els diagnòstics de cada personatge, l'alumnat tindrà una imatge més completa de la situació de partida de cadascun d'ells en el còmic. Ara, en aquesta nova sessió, es durà a terme una assemblea relacionada amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible.

La persona facilitadora començarà explicant breument què és l'Agenda 2030, l'acord dels 17 ODS i les 5 àrees entorn de les que s'han organitzat: Planeta, Persones, Prosperitat, Pau i Aliances. Es pot utilitzar el mur dels ODS del projecte In/Sostenible:
http://www.insostenible.org/wp-content/uploads/2020/02/mur-ods-expo-insostenible.pdf

DESENVOLUPAMENT	30 minuts

Per a començar l'assemblea es consensuaran 3 rols: moderador/a, secretari/a i observador/a.

En aquesta fase, cada grup exposarà, en 3 minuts, les conclusions a les que va arribar en la sessió anterior sobre cada personatge.

En els últims 10 minuts de l'assemblea es buscaran les connexions que existeixen entre les necessitats, interessos i motivacions exposades amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible.

TANCAMENT	10 minuts

Una vegada relacionats, per a finalitzar, se seleccionaran els 4 ODS més urgents, pertinents i realistes a l'hora de treballar-los en la localitat que es troben.

5

SESSIÓ 5

ORGANITZANT ELS ACORDS

INTRODUCCIÓ	10 minuts

Tenint en compte els 4 ODS seleccionats com els més adequats o relacionats amb el seu context, es formaran 4 grups (un per ODS escollit).

Cada grup treballarà 3 metes a aconseguir en el seu Objectiu. Per facilitar la tasca de l'alumnat, és aconsellable mostrar a l'alumnat alguns exemples de les metes acordades en l'Agenda 2030 acostant-les al seu entorn.

DESENVOLUPAMENT	30 minuts

El treball de cada grup consistirà en, a més d'identificar les 3 metes més urgents i viables, justificar el perquè de la seua elecció i com aconseguir cadascuna d'elles. És a dir, qui l'hauria de proposar en el seu municipi, quins actors participarien en la posada en marxa, quins recursos serien necessaris per a dur-les a terme i quant temps seria necessari per a aconseguir-les.

TANCAMENT	1 minuts

En el tancament de l'activitat, es fusionarà la tasca dels 4 equips de treball en un document comú.

SESSIONS 6 I 7
QUÈ ES FA LOCALMENT?

6 · 7

INTRODUCCIÓ

Aquestes dues últimes sessions serviran per a vincular el treball realitzat a l'aula amb la realitat local. No hi ha un temps limitat per a dur-les a terme.

L'alumnat ha de trobar alguna entitat pròxima que treballe pel medi ambient, la igualtat, la inclusió, la justícia social i, en definitiva, la sostenibilitat del planeta.

DESENVOLUPAMENT

Una vegada identificada l'entitat, s'organitzaran en grups de manera autònoma per a repartir-se el rol que cada persona tindrà en la recerca i recollida de la informació.

La finalitat d'aquesta activitat és que l'alumnat conega els mitjans i els recursos que existeixen en el seu entorn més pròxim per a pal·liar la injustícia social.

Una vegada identificats, els traslladaran als 4 ODS escollits en les sessions precedents, per analitzar si realment son útils per a la consecució d'aquests objectius.

TANCAMENT

Aquest procés culminarà amb l'elaboració d'un document per part de tota la classe amb les necessitats socials detectades en la seua localitat i el treball que s'està duent a terme per a disminuir-les i/o eliminar-les

MATERIALS NECESSARIS

Còmic "El poble Minvant. Transformant el nostre voltant";

quadern pedagògic d'educació Primària *"El meu món, el meu consum I"*; el mur dels ODS (els enllaços d'aquests materials es faciliten en la descripció de les activitats); ordinadors i connexió a internet; bolígrafs i folis, llibretes, etc.

TEMA 3

2.3 ODS 12: GARANTIR MODALITATS DE PRODUCCIÓ I CONSUM SOSTENIBLES

A través d'aquest objectiu es persegueix garantir modalitats de consum i producció sostenibles.

Segons un article que es va publicar al desembre de 2018, en el periòdic valencià Levante-EMV, a la Comunitat Valenciana produïm al voltant de 448 quilos de residus per persona a l'any.

L'any 2011, la FAO ja estimava que una tercera part de la producció mundial d'aliments per a consum humà no arriba a cap plat i es perd o es malgasta.

Comparant les dades de l'informe "El cost econòmic del sedentarisme a Europa", elaborat per l'Associació Internacional d'Esport i Cultura en 2015, utilitzar la bicicleta o anar a peu a l'escola podria estalviar 990 milions d'euros en despesa sanitària cada any.

Conforme a l'ONU, la indústria tèxtil és la segona més contaminant, provocant almenys un 20% de la contaminació de l'aigua.

Per a mantenir el ritme de consum actual, en 2050 necessitarem l'equivalent a tres planetes, per la qual cosa hem de canviar la nostra modalitat tant de consum com de producció.

COM PODEM FER AIXÒ?

En aquesta unitat es presenta un pòster per a posar-lo a l'aula: www.insostenible.org/recursos/cartell_practica_insostenible.pdf

Representa un camí que ens pot guiar en la millora dels nostres hàbits de consum cap a un consum més responsable amb el planeta i, gràcies a això, convertir el nostre món en un lloc més sostenible per a les persones que vivim en ell i per a les que estan per arribar.

De les 6 temàtiques que apareixen en aquest pòster (alimentació, residus, moda, bon govern, finances i turisme), les quatre primeres es mostren en el còmic de manera directa i es desenvoluparan al llarg d'aquest quadern. Les dues últimes poden treballar-se des del quadern de Secundària *"El meu món, el meu consum II"* (unitats 4 i 5): www.insostenible.org/recursos/quadern_pedagogic_secundaria_insostenible.pdf

A més, es facilita material addicional per a poder aprofundir entorn de l'ODS 12. Al web del projecte www.insostenible.org existeix un apartat de recursos didàctics que us ajudaran a realitzar diverses activitats, a més de les que es proposen en aquest quadern.

Passaport de ciutadà/ana per a la sostenibilitat: És un passaport que requereix d'una sèrie de compromisos per a obtenir-lo. En ell es treballen tots els temes de les unitats didàctiques, cadascú té un llistat d'implicacions relatives a l'erradicació de la pobresa promovent una prosperitat econòmica compartida, un desenvolupament social de totes les persones del món i la protecció ambiental per tot arreu. Amb les nostres accions diàries podem recolzar la consecució dels ODS.

Núvols: En cadascun d'ells hi ha una idea per a reflexionar sobre les conseqüències tant social como ambientals de les nostres accions. També apareixen recomanacions perquè algunes d'aquestes tinguen menys impacte negatiu.

Panells: Cada panell parla d'una temàtica i té 3 cares. Cara 1, perquè l'alumnat done la seua opinió sobre una pregunta que es llança; haurà de donar les respostes que considere més sostenibles. Cara 2, són recomanacions per a millorar els hàbits de consum. Cara 3, es presenten accions que es realitzen des del Fons Valencià per la Solidaritat entorn de la matèria en qüestió.

Mur dels ODS: Es presenten els 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible que formen part de l'Agenda 2030 de les Nacions Unides

Pòster "El camí terrícola del consum responsable": Com s'ha explicat prèviament, serveix com a guia de treball que ens marca el recorregut a seguir per aquest quadern d'activitats educatives. Es penjarà a l'aula en el moment de començar l'itinerari de la unitat didàctica 3.

Espots audiovisuals "Què puc fer jo?": S'exposen 6 vídeos de menys d'1 minut de durada amb els que enviem missatges clars sobre els nostres comportaments cap al consum diari.

Cadascun d'ells mostra idees concretes sobre el que fem a l'hora de consumir, sense tindre en compte les conseqüències, i què podem fer personalment per a dirigir-nos cap a una sostenibilitat cultural, socioeconòmica i mediambiental.

ACTIVITAT 3	L'ODS 12 A L'HORTACONTA	
OBJECTIU GENERAL	Generar hàbits de consum responsable i sostenible en la comunitat educativa.	
OBJECTIUS ESPECÍFICS	• **Conscienciar tant a l'alumnat i les seues famílies com al professorat de Batxillerat de la relació entre la nostra manera de consumir i les conseqüències socials i mediambiental que es generen.** • **Desenvolupar canvis actitudinals en pro del consum responsable i sostenible.** • **Fomentar comportaments transformadors a favor d'una societat equitativa, justa i sostenible.**	
RESULTATS D'APRENENTATGE	• Que l'alumnat relacione situacions d'injustícia social i/o mediambiental com a conseqüències d'accions de consum irresponsable. • Que l'alumnat reconega conductes de consum sostenible enfront de conductes de consum insostenible. • Que el grup d'estudiants desenvolupe actituds en pro d'un consum conscient, responsable i sostenible.	
DURADA	**2 sessions**	**55 minuts**

CONTINGUT I METODOLOGIA

SESSIÓ 1

INTRODUCCIÓ — 20 MINUTS

Es presenta el pòster que va a penjar-se a l'aula durant tot el curs: en aquest recorregut cap a la sostenibilitat es fan diverses preguntes que s'aniran responent a mesura que es realitza cada unitat. **Amb aquestes qüestions es pretén que l'alumnat prenga consciència que les nostres pràctiques diàries no recolzen un model de consum responsable, que canvie les seues creences entorn als valor d'equitat, justícia social, cooperació i sostenibilitat ambiental.** D'altra banda, el treball docent consisteix en què al final del recorregut d'aquest quadern s'hagen generat actituds i comportaments en pro d'un consum conscient, responsable i sostenible.

Quan es finalitze una unitat i es puguen respondre tant a les qüestions plantejades en el pòster com a les que sorgisquen per part de l'alumnat, s'emplenaran els compromisos suggerits en cada tema del passaport de ciutadà/ana per a la sostenibilitat: **www.insostenible.org/recursos/passaport_insostenible.pdf**

A més de les preguntes que hi ha en el pòster, la persona facilitadora de l'activitat utilitzarà la informació que es presenta en el recurs dels núvols **www.insostenible.org/wp-content/uploads/2020/02/nuvols-expo-insostenible.pdf.** D'aquesta manera podrem anar introduint la reflexió sobre l'ODS 12 de l'Agenda 2030.

DESENVOLUPAMENT — 20 MINUTS

La colla de joves de **l'IES Aprenem juntes** s'enfronta a un problema al seu poble. L'Hortaconta està minvant! I les raons d'aquest fenomen són vàries.

L'alumnat s'agruparà en parelles per a argumentar tant les causes com les conseqüències d'aquest fet i, posteriorment, plantejar-les a la classe.

TANCAMENT DE LA DINÀMICA — 15 MINUTS

Una vegada s'haja debatut sobre el tema, es trauran les conclusions de la sessió. D'aquesta manera, en la segona reunió podran reflexionar més fàcilment quines solucions proposa aquest grup de joves de Batxillerat davant tal situació

SESSIÓ 2

INTRODUCCIÓ — 20 MINUTS

En aquesta segona sessió, l'alumnat va a identificar les diferents solucions proposades pels protagonistes del còmic per a disminuir i/o eliminar la problemàtica davant la qual es troba el seu poble.

Abans de realitzar aquest treball d'anàlisi, veuran els 6 vídeos *"Què podem fer?"*, sobre els nostres hàbits de consum, que poden suscitar-los algunes idees sobre aquesta tasca. **www.insostenible.org/index.php/recursos/**

DESENVOLUPAMENT — 20 MINUTS

Una vegada visionats els vídeos, detallaran les accions que posen en marxa els protagonistes perquè l'Hortaconta no minve.

TANCAMENT DE LA DINÀMICA — 15 MINUTS

Com a tancament d'aquesta activitat, s'organitzaran de 4 a 6 grups (en funció de les temàtiques que la persona facilitadora preferisca treballar), per a proposar altres actuacions que podrien dur-se a terme en el context en què es desenvolupa la història.

MATERIALS NECESSARIS

Còmic "El poble Minvant. Transformant el nostre voltant";

Pòster *"El camí terrícola del consum responsable";* Passaport de ciutadà/ana per la sostenibilitat; Núvols sobre l'ODS 12; Vídeos *"Què podem fer?"*; opcionalment: quadern *"El Meu món, el meu consum II"*; ordinadors i connexió a internet; bolígrafs i folis, llibretes, etc.

Tot el material es troba a l'apartat de recursos del web del projecte:
www.insostenible.org/index.php/recursos/

www.insostenible.org → RECURSOS

TEMA 4

2.4 MODA SOSTENIBLE

Conforme a l'ONU, la indústria tèxtil és la segona més contaminant del planeta, provocant almenys un 20% de la contaminació de l'aigua. Encara que no és l'única seqüela que deixa el món de la fast fashion o moda ràpida, tan present en la nostra societat de consum.

Ens enfrontem a una realitat en la que, a més de la contaminació ambiental, no existeix transparència en la majoria de les empreses de moda; no es respecten els principis com la llibertat d'associació, els salaris dignes, la seguretat i la salut de les persones treballadores.

Milers de persones en el món treballen en la indústria tèxtil en unes condicions deplorables, cobrant una misèria per jornades laborals interminables i exposades a productes tòxics. La majoria són dones, que a més cobren salaris més baixos que els homes per fer les mateixes tasques. A més a més, és un sector que utilitza en molts casos la mà d'obra infantil.

Per aquest motiu, s'ha considerat un tema prioritari dins de l'educació sobre l'ODS 12, garantir modalitats de consum i producció sostenibles.

ACTIVITAT 4	L'ODS 12 A L'HORTACONTA	
OBJECTIU GENERAL	Conéixer la moda sostenible com alternativa a la fast fashion i les conseqüències negatives de la mateixa tant a nivell mediambiental com socioeconòmic.	
OBJECTIUS ESPECÍFICS	• **Conscienciar a la comunitat educativa dels efectes del consum de moda ràpida en la nostra societat.** • **Desenvolupar canvis actitudinals en pro de la moda sostenible.** • **Fomentar comportaments transformadors en favor d'una moda socialment ètica i responsable.**	
RESULTATS D'APRENENTATGE	• Que l'alumnat comprenga les conseqüències negatives de la indústria tèxtil tant a nivell socioeconòmic i cultural com a mediambiental. • Que el grup desenvolupe accions de moda sostenible. • Que l'alumnat siga capaç de convertir el seu armari insostenible en un més sostenible	
DURADA	**8 sessions**	**55 minuts**

CONTINGUT I METODOLOGIA

El procés metodològic que segueix aquesta unitat es basa en el model Flipped Classroom o Aula Invertida. D'aquesta manera, tant el professorat com l'alumnat seran part activa d'aquest recorregut d'ensenyament-aprenentatge a través de diverses tècniques educatives que s'utilitzaran al llarg d'aquest quadern.

Aquest tema s'organitzarà en 6 sessions de classe, encara que hi haurà més hores de treball a casa.

Per a aconseguir els objectius que s'han marcat utilitzarem diferents estratègies i seguirem uns passos bàsics:

1. **La persona facilitadora planificarà les classes utilitzant diversos recursos d'ensenyament amb continguts sobre la moda sostenible: tutorials, bibliografia web, qüestionaris interactius, fitxes o flashcards (targetes amb dibuixos o fotografies), etc. Existeixen diverses eines educatives per a poder elaborar el propi material.**
2. **L'alumnat sabrà des del principi quins són els aprenentatges que s'esperen del grup i coneixerà els criteris d'avaluació d'aquests.**
3. **Es mostrarà la metodologia de la unitat per a determinar el repte des de l'inici i afavorir l'aprenentatge cooperatiu.**
4. **Se seleccionaran els continguts de manera molt concreta perquè puguen desenvolupar-se les tasques de manera adequada a les metes a aconseguir.**
5. **L'alumnat també crearà continguts sobre la temàtica amb les eines que es consensuen a l'aula.**

SESSIÓ 1

INTRODUCCIÓ 15 MINUTS

En la primera sessió, la persona gue facilite la unitat explicarà la metodologia de treball "l'Aula invertida", els objectius que es pretenen i la manera d'avaluar els resultats. A més, es mostraran diferents recursos tant de continguts com d'algunes eines educatives que permetran a l'alumnat generar continguts propis.

Es farà un treball previ des de casa per a conéixer la temàtica de la unitat: veure vídeos, investigar sobre el tema i tasques relacionades amb les Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC).

En el centre educatiu es resoldran dubtes i es posaran en pràctica activitats col·laboratives per a afermar els conceptes, desenvolupar habilitats, experimentar personalment i generar comportaments en benefici del consum sostenible.

[1] És un mètode d'ensenyament on s'aprèn fent. Proposa que l'alumnat estudie els continguts fora de l'aula i el temps en classe s'utilitze amb l'objectiu de desenvolupar processos cognitius més complexos que afavorisquen l'aprenentatge significatiu a través d'activitats més dinàmiques, interactives i participatives. El professorat actua com a guia en un procés d'aprenentatge per descobriment.

DESENVOLUPAMENT 25 MINUTS

Una vegada estiga clar el procediment a seguir, la primera sessió serà l'inici de la reflexió a través d'una història: *"Vaquerín Sinfín i el seu viatge pel món"* (es pot trobar en el tema 5 del quadern pedagògic de Primària *"El meu món, el meu consum I:* **www.insostenible.org/recursos/quadern_pedagogic_primaria_insostenible.pdf**

És important que l'alumnat de Batxillerat comprenga que aquest és un conte per a la infància, d'aquesta manera el grup empatitzarà amb la història i, potser, tornen a sentir-se xiquets i xiquetes de nou.

S'identificaran en el grup classe almenys 5 situacions que conta Vaquerín que poden ser perjudicials per al medi ambient i/o per a les persones. Posteriorment, es llançaran les 4 preguntes del pòster perquè l'alumnat responga sobre la base del seu coneixement i reflexions prèvies:

1. És necessari tindre un armari replet de roba? Per què?

2. Com puc renovar el meu vestuari sense comprar cada vegada una cosa nova?

3. Quines conseqüències té que els materials de la roba siguen de mala qualitat?

4. Com puc evitar que les persones que fan les meues peces de vestir treballen en males condicions?

TANCAMENT 15 MINUTS

El/la docent gravarà un vídeo que tractarà sobre el significat de la fast fashion i les seues conseqüències negatives. A més, exposarà els fonaments de la moda sostenible i presentarà algun exemple ubicat el més proper possible geogràficament. El vídeo tindrà una durada màxima de 10 minuts i es penjarà en una plataforma a la que tingué accés l'alumnat. Així mateix, facilitarà a l'alumnat les indicacions necessàries perquè tinguen clar la tasca a realitzar abans de la següent sessió:

1. Visionar el vídeo del/de la docent sobre la moda sostenible.
2. Investigar el web de la campanya "roba neta": https://ropalimpia.org/. També se'ls pot facilitar algun altre recurs online sobre aquesta temàtica.
3. Respondre a les següents preguntes elaborant una infografia amb les respostes:
   - Què és la moda sostenible? A quins criteris ha de respondre per a què se'l considere com a tal?
   - Cerca i esmena, almenys, 5 marques que no respecten aquests criteris. Quals solen ser infringits?
   - Quan no es compleixen els principis de la moda sostenible, qui acostuma a patir les conseqüències negatives? Per què?
4. Concurs d'infografies: Cada alumne/a elaborarà una infografia responent a les preguntes anteriors i, una vegada corregides pel/per la docent, es realitzarà un concurs web on cadascú/una votarà la que més li agrade. S'escolliran les 5 més votades per a presentar-les a l'aula en la següent sessió.

SESSIÓ 2

INTRODUCCIÓ — 30 MINUTS

Es presentaran les 5 infografies finalistes (3-4 minuts cadascuna) i després hi haurà un espai de 10 minuts per a preguntes i dubtes que sorgisquen en el grup.

DESENVOLUPAMENT — 20 MINUTS

El tema 5 del quadern pedagògic de Primària, que desenvolupa aquest argument, va acompanyat del quadern de l'alumnat. En aquesta segona sessió, es treballarà en grups de 3-4 persones la fitxa 2 d'aquest quadern: El viatge de Vaquerín Sinfín.

Mitjançant la fitxa descriuran el procés de fabricació d'una peça de roba i les seues conseqüències, tant a nivell mediambiental com per a moltes de les persones que treballen elaborant-la.

DESENVOLUPAMENT — 20 MINUTS

El tema 5 del quadern pedagògic de Primària, que desenvolupa aquest argument, va acompanyat del quadern de l'alumnat. En aquesta segona sessió, es treballarà en grups de 3-4 persones la fitxa 2 d'aquest quadern: El viatge de Vaquerín Sinfín.

Mitjançant la fitxa descriuran el procés de fabricació d'una peça de roba i les seues conseqüències, tant a nivell mediambiental com per a moltes de les persones que treballen elaborant-la.

[2] Es pretén informar de manera efectiva a través de gràfiques, textos curts, mapes, il·lustracions, fotografies, pictogrames, esquemes, etc. Serveix per a entendre, relacionar o estructurar informació de manera clara, senzilla, gràfica i dinàmica. Les infografies poden ser dinàmiques o fixes, ho decidirà el propi alumnat quan haja identificat el tema que treballarà i haja realitzat els esbossos amb els elements que integrarà en el seu treball. Important esmentar les fonts d'informació

TANCAMENT 5 MINUTS

Se'ls demanarà que per al següent dia de classe porten una peça de roba que no estiga trencada ni vella, perquè la intercanvien en classe amb un altre company/a.

SESSIÓ 3 I 4

La tercera i quarta sessió es desenvoluparan conforme a les sessions dues i tres del tema 5 del quadern de Primària, realitzant les activitats: "El joc de l'intercanvi" i "La transformació de les samarretes", encara que en aquest segon cas, podran adaptar-la a un taller de costura un poc més complicat (per exemple, convertir uns pantalons vaquers en un davantal o customitzar una samarreta, una jaqueta, un vestit... El que l'alumnat trie).

SESSIÓ 5, 6, 7 I 8

Les quatre últimes sessions s'organitzaran en 4 tasques:

Treball a casa:

ALUMNAT

1.- Cada alumne/a estudiarà el projecte de Pam a Pam a la Comunitat Valenciana, impulsat per les ONGD valencianes SETEMCV en col·laboració amb ACOEC (Associació per a la Cooperació entre Comunitats): pamapampv.org

2.- En grups de 3 persones, s'identificaran 3 locals de moda sostenible el més pròxims possibles a la localitat en què es trobe el centre educatiu. Cada integrant del grup realitzarà una fitxa de presentació d'un dels llocs seleccionats i es penjaran en alguna plataforma on la resta de la classe puga veure-les. Es realitzaran votacions del lloc que els agradaria visitar per a conéixer el projecte.

PERSONA FACILITADORA

Dels llocs més votats, seleccionarà el més viable i interessant de visitar amb la classe.

A l'aula:

Es realitzarà la visita al projecte de moda sostenible per a conéixer-lo en profunditat.

A casa:

3. S'agruparan 4-5 persones per a realitzar un treball de recerca, sobre un projecte de moda sostenible a la Comunitat Valenciana. A continuació, realitzaran un vídeo explicatiu o un podcast per a la seua presentació en classe.

A l'aula:

Es presentaran els treballs en classe.

4.- Una vegada realitzada la recerca, es treballarà la part del còmic en què està present la moda sostenible amb un debat sobre el que s'ha fet a l'Hortaconta en favor d'ella i quines altres propostes serien interessants per a dur a terme i desenvolupar-la encara més.

TEMA 5

ALIMENTACIÓ SALUDABLE I SOSTENIBLE 2.5

En l'actualitat, aproximadament un 40% dels aliments que es produeixen al món no arriben a consumir-se. L'any 2011, l'Organització de les Nacions Unides per a l'Alimentació i l'Agricultura (FAO) ja estimava que una tercera part de la producció mundial d'aliments per a consum humà no arriba a cap plat i es perd o es malgasta. A Espanya, 3.500 tones d'aliments acaben cada dia en el fem. En cada llar malgastem 1.000 kg a l'any d'aquest menjar que no consumim.

A més a més, aquestes xifres sorprenen perquè, segons l'informe "L'Estat de la Seguretat Alimentària i la Nutrició en el Món 2019" de la FAO **www.fao.org** el nombre de persones en situació d'inseguretat alimentària greu a Espanya ha augmentat en un any de 600.000 a 700.000.

La globalització de la indústria alimentària té greus conseqüències mediambientals, com el canvi climàtic o l'alta generació de residus; i socials, com l'ús de mà d'obra barata i l'expulsió de llauradors i llauradores de les seues terres. A més de l'impacte que generen en la salut els nostres hàbits de consum d'aliments processats, l'ús de productes químics en l'agricultura i la ramaderia i la contaminació del sòl, l'aigua i l'aire.

Un dels pilars perquè es produisca un canvi de paradigma del sistema alimentari actual, més preocupat per l'economia que per les persones, que genere avanços a llarg termini és l'educació. Per aquest motiu, plantegem aquesta proposta per a treballar amb les generacions més joves.

ACTIVITAT 5	EL MUNICIPI QUE MILLORA LA SEUA ALIMENTACIÓ
OBJECTIU GENERAL	Generar un canvi d'actituds i comportaments en la comunitat educativa de Batxillerat cap a la indústria alimentària en favor d'una alimentació saludable i sostenible.
OBJECTIUS ESPECÍFICS	• **Conéixer la diferència entre el consum d'aliments quilomètrics o petro-aliments versus aliments locals o de temporada.** • **Entendre el significat del comerç just i l'impacte soci econòmic, mediambiental i cultural que causa dur-lo a terme.** • **Fomentar accions per a reduir el desaprofitament de menjar a casa i al centre educatiu.** • **Aprendre a dissenyar i desenvolupar projectes participatius relacionats amb l'alimentació saludable i sostenible que generen un impacte positiu en la comunitat de la que es forma part.**
RESULTATS D'APRENENTATGE	• Que l'alumnat distingisca i valore els aliments saludables i sostenibles. • Que el grup reconega els productes de comerç just quan vaja a comprar. • Que la classe desenvolupe comportaments de reducció de restes d'aliments. • Que l'alumnat siga capaç de dur a terme un projecte comunitari relacionat amb l'alimentació saludable i sostenible.
DURADA	**De 3 setmanes a tot el curs acadèmic**

CONTINGUT I METODOLOGIA

El procés metodològic que segueix aquest tema es basa en la Investigació Acció Participativa (IAP).

El treball s'organitzarà en tres fases:

Les dues primeres estan explicades en el quadern "El meu món, el meu consum l" , i van acompanyades per 6 fitxes didàctiques incloses en el quadern amb el mateix nom dirigit a l'alumnat. Tots dos poden trobar-se a l'apartat de recursos del web del projecte In/sostenible. Un camí cap a la sostenibilitat, desenvolupat pel Fons Valencià per la Solidaritat: http://www.insostenible.org/index.php/recursos/

La tercera és la que es presenta amb major deteniment en aquest quadern per a possibilitar tot el procés d'ensenyament-aprenentatge que es pretén amb aquesta unitat.

1ª FASE: TREBALL D'INVESTIGACIÓ: LA NOSTRA LLISTA DE LA COMPRA

Per a dur a terme aquesta fase són necessàries almenys 3 sessions que es desenvoluparan al llarg de 3 setmanes.

És una treball de recerca que requereix implicar les famílies de l'alumnat, ja que és una tasca per a generar consciència sobre l'impacte social, mediambiental i en la nostra salut dels aliments quilomètrics o petro-aliments. A més, es persegueix fomentar el consum d'aliments de proximitat i de temporada a través d'un anàlisi del que es consumeix en la pròpia família.

2ª FASE: EL DIARI DE L'ALIMENTACIÓ SOSTENIBLE

Aquesta fase pot organitzar-se en 9 setmanes, encara que, depenent del temps disponible, es pot reduir el nombre de sessions.

En aquesta activitat també està present el treball d'investigació, encara que en aquesta part es pretén desenvolupar altres capacitats de recollida d'informació, reflexió, comunicació, sensibilització i gestació de propostes alternatives dirigides a generar un impacte sobre la producció de fem orgànic en tota la comunitat educativa del centre on es duga a terme.

3ª FASE: EL MUNICIPI QUE MILLORA LA SEUA ALIMENTACIÓ

Aquesta última part del treball persegueix vincular l'entorn més pròxim a l'alumnat amb els objectius de l'alimentació saludable i sostenible, i així generar també un impacte en el context del municipi on s'ubica el centre educatiu.

En un primer moment, es reflexionarà sobre les opcions que han trobat la colla de joves protagonistes del còmic i, posteriorment, s'analitzaran les que siguen plausibles de dur a terme en la seua localitat per a posar-les en pràctica.

Es pot realitzar una campanya de sensibilització, efectuar un treball de recerca sobre les propostes que ja existeixen, crear xarxes que posen en contacte productors/res i consumidors/res, organitzar una jornada d'alimentació saludable i sostenible... A la fi, plantejar un projecte local i realista des del qual l'alumnat pose el seu granet de sorra.

PROJECTE "EL MUNICIPI QUE MILLORA LA SEUA ALIMENTACIÓ"

L'objectiu d'aquesta tasca consisteix en generar un impacte en el municipi on es troba el centre educatiu en pro d'una alimentació saludable i sostenible.

Per a això, s'organitzarà un projecte en què l'alumnat tinga un rol actiu durant tot el procés: des de l'anàlisi de la realitat, la identificació de necessitats, la realització de propostes, la selecció i desenvolupament d'accions a realitzar fins a l'avaluació d'aquestes.

Es dividirà a la classe en diversos grups de treball; d'aquesta manera, cadascun d'ells realitzarà estructuradament les funcions que li siguen assignades.

[3] Com bé defineix l'associació "Entrepueblos" en un dels seus projectes sobre menjadors escolars ecològics, els aliments quilomètrics són els que han recorregut grans distàncies des del seu lloc d'origen fins a les grans ciutats, ja siga en un mateix país o d'un continent a un altre generant gasos d'efecte d'hivernacle com el CO_2. En alguns llocs també són coneguts com petro-aliments a causa de la quantitat de petroli i combustibles fòssils que s'utilitza en la seua producció, embalatge i transport.

Els punts que caldrà desenvolupar en aquesta part de la unitat seran els següents:

1. **Anàlisi a l'aula de les actuacions que fa el grup de personatges del còmic en favor de l'alimentació saludable i sostenible.**

   Es treballarà entorn de quatre preguntes:

   - Quin és el problema amb què es troben?
   - Quines solucions proposen?
   - Se t'ocorren més opcions?
   - Quines consideres que són més viables per dur a terme en el teu entorn?

2. **Coneixement del context.**

   En aquest punt, es pot preparar un qüestionari per a identificar la realitat de la localitat on es troba el centre educatiu.

   Pot realitzar-se un diagnòstic i un anàlisi de les necessitats per a proposar alternatives possibles.

3. **Propostes i selecció del projecte.**

   En aquest pas, es pot realitzar un concurs de propostes. Cada grup presentarà una proposta, detallant les activitats, recursos i temps necessaris per a dur-la a terme.

   A continuació, es presentaran a la classe per a reflexionar conjuntament sobre quines són les més viables per a posar en pràctica i seleccionar 2 o 3 com a màxim.

4. **Execució del/dels projecte/s.**

   En aquest punt es desenvoluparan la/les proposta/es. Caldrà tindre en compte les funcions que s'assignen a cada grup perquè siga el més participatiu possible.

5. **Avaluació.**

   Una vegada iniciat el procés, caldrà tenir en compte com s'avaluarà per a aprendre el que funciona i el que no.

MATERIALS NECESSARIS

Quaderns pedagògic per al professorat i l'alumnat "El meu món, el meu consum I"; paper; bolígrafs; menjar triat amb les seues etiquetes; llapis de colors; gravadores, tabletes i/o telèfons mòbils; ordinadors. Depenent del/dels projecte/s seleccionat/s, seran necessaris uns recursos o uns altres.

33

TEMA 6

2.6 RESIDUS

Els nostres hàbits de consum tenen com a conseqüència el saqueig dels recursos naturals de la Terra i el consum excessiu d'energia.

Els residus que generem són una de les principals causes de l'impacte produït en el nostre planeta a nivell mediambiental i socioeconòmic. A més, la gestió dels mateixos pot augmentar aquest impacte, ja que pot afectar a l'aire, l'aigua i el sòl.

Com a exemple pròxim, al desembre de 2018, el periòdic valencià Levante-EMV va publicar un article que assenyalava que a la Comunitat Valenciana produïm al voltant de 448 quilos de residus per persona a l'any. En les llars espanyoles es generen 21 milions de tones de desaprofitaments a l'any. Segons un informe del Banc Mundial, a nivell mundial es llencen al fem al voltant d'uns 1.300 milions de tones de residus.

Si continuem generant residus a aquest ritme i amb una mala gestió dels mateixos, ens trobarem davant un problema urgentíssim com és la necessitat d'espai, que a més, es reflecteix amb l'augment de contaminació, males olors, malestar, mala imatge a les poblacions, etc., amb les conseqüències per a la salut que també hi comporta.

Què podem fer davant el problema de viure envoltats de deixalles de tots els tamanys i formes?

Canviar la societat del balafiament per actituds de residu zero. No és acceptable que més de la meitat del nostre fem vaja directe a l'abocador, és fonamental que el convertim en recursos el més ràpid possible. Per això, volem treballar amb les persones més joves amb propostes educatives innovadores en relació amb els residus i la millora de la seua gestió.

ACTIVITAT 6	PER UN PLANETA LLIURE DE FEM	
OBJECTIU GENERAL	Fomentar l'eliminació i/o la reducció de residus sòlids urbans a la Comunitat Valenciana a través de la comunitat educativa de Batxillerat.	
OBJECTIUS ESPECÍFICS	• **Conscienciar a l'alumnat sobre la relació directa entre la desigualtat social i la gestió de residus.** • **Conéixer algunes de les conseqüències de la producció i gestió de residus que pateix la població quan no es tenen en compte els drets de les persones.** • **Generar un pensament crític participatiu en la comunitat educativa de Batxillerat per a solucionar problemes locals en relació a la gestió de residus urbans.**	
RESULTATS D'APRENENTATGE	• Que el grup classe reflexione sobre la relació entre la pobresa i el fem. • Que l'alumnat desenvolupe un pensament crític sobre la importància de la reducció de residus en el nostre planeta. • Que els i les estudiants siguen capaços de reduir residus en el seu entorn més pròxim amb accions concretes.	
DURADA	**8 sessions**	**55 minuts**

CONTINGUT I METODOLOGIA

La metodologia que utilitzarem en aquesta unitat se centrarà en l'aprenentatge inductiu de l'alumnat a partir del Debat i del Mètode del Cas. Una vegada analitzat el mateix, es realitzarà una investigació sobre la gestió dels residus en el municipi on es trobe el centre educatiu.

Per a finalitzar, es desenvoluparà una proposta concreta que done solució a la identificació d'un problema existent en el centre educatiu relatiu als residus sòlids urbans i es farà una campanya de sensibilització.

Els passos per a aconseguir els objectius exposats en el punt anterior, són els següents:

SESSIÓ 1

INTRODUCCIÓ	APROXIMADAMENT 2 HORES DE TREBALL PREVI

L'alumnat visionarà a casa el documental "Els rics, els pobres i el fem", del servei de radiodifusió internacional d'Alemanya Deutsche Welle DW:

https://www.youtube.com/watch?v=AuXbnQjPsBQ

Posteriorment es farà un debat a classe, encara que prèviament se'ls facilitarà una sèrie de preguntes perquè puguen reflexionar abans del debat i el diàleg amb tot el grup resulte més dinàmic

A l'aula es realitzarà un debat per a considerar els temes fonamentals que es tracten en el vídeo que acabes de veure. A continuació, presentem 6 qüestions que ens agradaria que respongueres de manera raonada i buscant la informació que consideres necessària:

- **Identifica, segons la teua opinió, quines són les idees principals del documental.**
- **Escriu una frase que resumisca el vídeo que has vist.**
- **Quines són les conseqüències que, al teu judici, genera la producció de residus?**
- **Què entens per desigualtat social? I per justícia social?**
- **Quina relació creus que hi ha entre la riquesa, la pobresa i les deixalles?**
- **Opines que existeixen o podrien existir altres alternatives per a gestionar els residus, menys nocives per al medi ambient i que no generen o accentuen la desigualtat entre les persones ? Quines?**

DESENVOLUPAMENT I TANCAMENT	45 MINUTS

Per a preparar el debat, reunirem l'alumnat en grups de 4-5 persones, elegint a una persona de cada grup per a que actue com a representant, i a una altra com a moderador/a de tota la classe i que guiarà el debat posterior.

El tema que es tractarà serà el següent:

El fem afecta d'igual manera a tota la població? Podem fer alguna cosa?

La persona moderadora emprarà les preguntes treballades a casa perquè cada grup puga comentar-les i prepare els arguments per al debat posterior. La persona representant de cada grup serà l'encarregada d'exposar les conclusions del seu grup i debatre-les amb els i les representants de la resta de grups.

És important que es marquen molt bé els temps dels dos moments de la activitat: 20 minuts per a la preparació en grups i 25 minuts per al debat en el grup classe

SESSIÓ 2

INTRODUCCIÓ	APROXIMADAMENT 1 HORA I 30 MINUTS DE TREBALL PREVI

En aquesta sessió es presentarà a la classe el cas d'una població que pateix la contaminació per residus electrònics. Hauran d'analitzar-lo en grups reduïts, però, igual que en el cas del debat, amb un treball individual previ fet a casa per a obtindre informació. D'aquesta manera, a l'aula es treballarà amb major facilitat.

RESIDUS ELECTRÒNICS: EL CAS DE GHANA

Fonts per a estudiar el cas:

Article d'Euronews, per Filippo Poltronieri. *Los residuos Electrónicos europeos terminan en uno de los mayores vertederos de África:*

https://es.euronews.com/2019/07/30/los-residuos-electronicos-europeos-terminan-en-uno-de-los-mayores-vertederos-de-africa

Estudi de Greenpeace: *Envenenando la pobreza. Residuos electrónicos en Ghana:*

https://archivo-es.greenpeace.org/espana/Global/espana/report/contaminacion/envenenando-la-pobreza.pdf

Reportatge de France 24: *El basurero electrónico de Europa:*

https://www.france24.com/es/20190623-reporteros-ghana-agbogbloshie-contaminacion-electronica

Article sobre residus electrònics de RTVE, escrit per Pilar Bayón:

https://www.rtve.es/noticias/20190303/espana-quinto-pais-union-europea-mas-basura-electronica-genera/1893460.shtml

L'ALUMNAT POT BUSCAR INFORMACIÓ ADDICIONAL SOBRE EL CAS SI HO DESITJA.

DESENVOLUPAMENT I TANCAMENT	45 MINUTS

Una vegada s'haja analitzat individualment la situació que pateix una part de la població de Ghana i s'hagen obtingut les dades principals de les diferents fonts facilitades:

L'alumnat exposarà, en un primer moment, la seua opinió individual sobre la informació exposada. Posteriorment, es realitzarà una posada en comú a partir de l'anàlisi de les dades i la síntesi dels fets analitzats.

L'objectiu és que l'estudi se centre en identificar el problema i les variables que el constitueixen (contextuals, relacions internacionals, elements significatius de la realitat concreta,...) i, si fora possible, consensuar alternatives o possibles solucions relacionades amb la gestió dels residus electrònics.

SESSIÓ 3-8

INTRODUCCIÓ

Com s'ha vist en les dues sessions anteriors, la situació amb què es troba el grup de protagonistes del còmic a l'Hortaconta no és excepcional en moltes de les nostres poblacions.

Així és que, per a conéixer una realitat més pròxima a l'alumnat sobre la temàtica dels residus, en aquestes últimes 4 sessions s'investigarà, en grups de 4-5 persones, el destí dels residus urbans del seu municipi.

DESENVOLUPAMENT I TANCAMENT

Per a desenvolupar el treball necessitaran almenys 6 setmanes, per la qual cosa s'han distribuït les sessions en aquest número, una per d'elles per setmana, que serviran per a solucionar dubtes i seguir l'itinerari de treball marcat per la persona facilitadora del mateix:

Setmana 1: Conéixer la classificació dels residus, què i quins són els gestors dels residus en la Comunitat Valenciana

Setmanes 2-4: Quin és el destí o els destins dels residus urbans de la meua localitat?

En aquestes tres setmanes, els grups hauran d'organitzar-se el treball per a descobrir on acaben la major part de residus de la seua localitat. Tant els domèstics com els urbans i/o municipals, els perillosos o no perillosos, etc., segons la classificació que vagen a utilitzar.

Setmanes 5 i 6:

Quan tinguen recollida tota la informació, es realitzarà un informe grupal presentat d'una manera senzilla i amena per a la lectura en el centre educatiu. Aquest informe serà presentat a la resta d'aules del centre educatiu com a campanya de sensibilització per a l'eliminació/reducció dels residus en aquest.

MATERIALS NECESSARIS

Còmic "El poble minvant. Transformant el nostre voltant"; quaderns de Primària "El meu món, el meu consum I"; ordinadors amb accés a internet; bolígrafs i folis; enllaços proposats en les activitats sobre la temàtica de la unitat; fitxa de preguntes per a realitzar el debat; materials seleccionats a l'aula per a desenvolupar la campanya de sensibilització.

Si la persona que guia l'activitat vol veure altres propostes educatives relacionades amb el tema dels residus, pot consultar la unitat 4 del quadern de Primària *"El meu món, el meu consum I"* (La meua escola i les 4R), en l'apartat de recursos del projecte *In/sostenible. Un camí cap a la sostenibilitat:*

www.insostenible.org → RECURSOS

TEMA 7

BON GOVERN 2.7

La temàtica de la següent unitat gira entorn a una idea principal, la importància de la participació juvenil en la vida social, basada en els seus propis interessos, necessitats, valors, actituds i comportaments. Una participació en favor d'un compromís social que genere una ciutadania inclusiva, cosmopolita, responsable, justa, equitativa, crítica, cooperativa i transformadora.

La sostenibilitat ambiental, socioeconòmica i cultural pot aconseguir-se tenint en compte a tota la població, sense deixar a cap persona enrere. Per a aconseguir-ho, l'educació és un dels instruments fonamentals i la joventut un actor imprescindible.

El treball que presentem en aquest quadern pretén afavorir la cultura política del bon govern a través de la participació activa, ètica, crítica i sota una visió de canvi des del col·lectiu de joves a què ens dirigim. Per això, caldrà centrar-se en alguns dels aspectes més urgents que estan alentint la consecució de les metes que comporten els objectius de l'Agenda 2030 des d'aquesta perspectiva.

Defensem una educació per a la ciutadania mundial crítica des de la qual s'afavorisca l'autonomia d'actuació de la infància i l'adolescència. Això implica que en aquestes fases d'edat es forme un judici propi i puguen expressar-se amb capacitats socials i comunicatives sòlides; que tinguen l'oportunitat de triar entre diferents opcions i acceptar les responsabilitats de les seues decisions en pro d'una justícia mundial.

A més, partim del propòsit d'enfortir la integració de la joventut en el sistema social, polític, econòmic i cultural des d'un model que tinga en compte la diversitat intrínseca que comporta aquesta etapa. Millorant substancialment les oportunitats que faciliten la seua emancipació, apoderament, connexió i mobilització partint de les seues pròpies motivacions, sentiments i prioritats, sense oblidar els seus diferents entorns, recursos i possibilitats per a poder exercir la participació en el si de la seua comunitat.

La perspectiva de la joventut ha d'estar present en totes les polítiques que poden implicar-la d'alguna manera. A més, sota una visió intergeneracional, integral, transversal i de complementarietat que ha de guiar tant les accions de les diferents administracions com dels diferents agents educatius. Subratllant que és en l'àmbit local on posarem el focus de les dinàmiques proposades en el nostre quadern, ja que els municipis són les institucions més dinàmiques i actives en la creació d'espais participatius dirigits a la ciutadania.

ACTIVITAT 7	JOVES QUE PROPOSEN PARTICIPANT	
OBJECTIU GENERAL	Impulsar la participació, el compromís i la corresponsabilitat social amb l'entorn a través d'accions locals transformadores en la comunitat educativa de Batxillerat.	
OBJECTIUS ESPECÍFICS	• **Identificar les necessitats i motivacions comunes i inapel·lables tant pròpies com de l'entorn social que ens envolta.** • **Reconéixer la importància de generar opinions pròpies i saber argumentar-les públicament.** • **Actuar de manera informada i crítica davant les respostes polítiques i les accions ciutadanes locals en pro de la sostenibilitat i la joventut.** • **Fomentar la participació activa, cooperativa i organitzada de l'alumnat per a canviar una realitat socialment injusta**	
RESULTATS D'APRENENTATGE	• Que el grup puga diagnosticar necessitats i interessos comuns del col·lectiu a què pertany. • Que l'alumnat desenvolupe capacitats comunicatives i apoderament per a argumentar les seues opinions i sentiments en públic. • Que l'alumnat es preocupe per les accions polítiques i ciutadanes a nivell local relatives a la sostenibilitat i la joventut. • Que la classe participe proactivament davant situacions comunitàries socialment injustes amb accions transformadores.	
DURADA	**de 14 a 16 sessions**	**55 minuts**

CONTINGUT I METODOLOGIA

La metodologia d'educació activa, crítica, dinàmica, autònoma, d'intercanvi mutu i cooperativa que caracteritza a totes les unitats del present quadern, es presenta també en aquest tema. En aquest cas, treballarem un procés tenint en compte les diferents dimensions que han determinat l'educació per al desenvolupament: sensibilització, formació, investigació, mobilització social i incidència política, partint de les necessitats, interessos i motivacions del grup de joves amb què es treballe. Per tant, partim de la flexibilitat que comporta la idiosincràsia de cada realitat en què es pose en marxa la següent proposta.

En aquest cas l'alumnat farà un treball previ des de casa per a arribar a una definició pròpia del concepte de bon govern. En un segon moment, s'identificaran en grups els 5 àmbits que preocupen, necessiten o motiven més als i les joves de la localitat. Investigaran què s'està realitzant en l'àmbit de la infància i la joventut en el municipi i, posteriorment, se'ls presentaran a través de la dinàmica de Biblioteques Humanes diverses experiències amb accions de participació política juvenil. D'aquesta manera, es busca eliminar els prejudicis que sorgeixen entorn a la joventut i esclarir les idees que puguen sorgir per a posar-les en marxa en la pròpia població.

Una vegada determinades les accions que es poden dur a terme en la localitat on es desenvolupe aquesta activitat, s'elaboraran les propostes tenint en compte a tots els agents locals que haurien d'estar implicats en elles.

En última instància, es presentaran les idees plantejades, s'avaluaran les respostes sorgides de les mateixes i es realitzarà un seguiment amb la consegüent valoració dels resultats obtinguts en cada acció.

Per a aconseguir els objectius exposats en el punt anterior, es desenvoluparan les següents sessions, tant a distància com presencials:

INTRODUCCIÓ a distància

SESSIÓ 1 - 3

Les tres primeres sessions consistiran en el treball individual realitzat per l'alumnat a casa, amb una breu explicació inicial de la persona facilitadora de l'activitat explicant els 3 passos que haurà de seguir abans de la quarta sessió, que es realitzarà a l'aula.

El treball es desenvoluparà a partir dels materials que presentem a continuació:

SESSIÓ 1: El pòster del consum responsable, en el qual haurà de respondre a les 4 preguntes sobre el bon govern http://www.insostenible.org/recursos/cartell_practica_insostenible.pdf

1. **És necessari que s'escolten les meues opinions? Per què?**
2. **Puc demanar informació del que ocorre a la meua localitat? Com?**
3. **Per què és important que participe en la vida política?**
4. **Què puc aportar a la vida política del meu voltant?**

SESSIÓ 2: Una vegada haja reflexionat sobre la política, la participació activa i el coneixement de l'entorn, se li presentarà el panell del bon govern http://www.insostenible.org/wp-content/uploads/2020/02/panells-expo-insostenible.pdf. Amb aquest material, aprofundirà un poc més en el que pot significar aquest concepte.

El panell es divideix en tres cares:

- **En la primera cara cal triar les 3 opcions que considere més adequades per a donar els passos inicials en el camí cap a la sostenibilitat.**
- **En la segona cara, llegir i comprendre les recomanacions per a fomentar el bon govern des de la joventut.**
- **La tercera cara presenta breument un projecte executat pel Fons Valencià per la Solidaritat a Bolívia per a fomentar la participació juvenil en les polítiques municipals de la seues localitats.**

SESSIÓ 3: En aquest últim haurà d'elaborar una definició pròpia del significat de bon govern. Podrà buscar informació addicional però sense utilitzar una descripció ja existent.

[4] Dinàmica en la qual les persones es converteixen en llibres humans compartint les seues experiències de vida sobre diferents tòpics. Dissenyada per a disminuir i/o reduir estereotips a través del diàleg: https://humanlibrary.org/. Per a organitzar una Biblioteca Humana pot resultar interessant consultar la següent guia: https://www.cpalsocial.org/documentos/827.pdf

DESENVOLUPAMENT presencial

SESSIÓ 4

En aquesta primera sessió presencial, l'alumnat s'organitzarà en grups de 4-5 persones per a identificar 5 àmbits que preocupen, necessiten, motiven i/o interessen a la joventut de la localitat.

Com a suport, s'analitzarà prèviament quines accions de participació política i bon govern ha realitzat el grup de joves del còmic que es treballa amb aquest quadern.

Quan els equips proposen les seues propostes al grup classe, s'analitzaran des d'un punt de vista realista i viable per a seleccionar les 5 que es treballaran des del centre educatiu.

Els temes que s'identifiquen no tenen perquè ser específics de joventut, poden ser polítiques que afecten de manera transversal i/o interpel·len d'alguna manera a aquesta franja d'edat.

SESSIONS 5 I 6

En aquesta punt del procés, es continuarà treballant en grups de 4-5 persones durant dues setmanes. S'investigarà què és el que es fa, en relació als 5 temes seleccionats, des de les institucions locals del municipi i quins agents duen a terme les accions per a fer-les possible. Cada grup es farà responsable d'una temàtica.

SESSIONS 7

La persona facilitadora de l'activitat organitzarà una sessió presentant almenys dues experiències significatives de participació política juvenil a través de la tècnica de la biblioteca humana, on el coneixement d'experiències impulsa la trobada i diàleg que no es troba llegint un llibre o article ni, fins i tot, visionant materials audiovisuals.

És interessant que la persona facilitadora conega "l'Estratègia Valenciana de Joventut 2019-2023" com a eina imprescindible per a la inclusió activa i l'apoderament juvenil en l'àmbit de la Comunitat Valenciana:
http://www.ivaj.gva.es/documents/164427600/164429745/ESTRAT%C3%88GIA+VALENCIANA+JOVENTUT.pdf

SESSIONS 8 I 9

Després d'haver identificat els temes que poden interessar més al grup, d'analitzar què es fa des del seu municipi i conéixer experiències de participació i transformació des de la joventut, els diferents grups proposaran 2 o 3 accions que durien a terme, dins dels àmbits seleccionats, i quins agents locals haurien de posar-les en marxa.

Per a les propostes s'ha de tindre en compte la viabilitat i els possibles impactes que podrien generar en la seua localitat.

SESSIONS 10 I 11

Una vegada cada grup haja triat les accions a posar en marxa, es posaran en contacte amb els agents o entitats responsables de treballar aquesta temàtica per tal d'elaborar un pla per a implementar-les.

SESSIONS 12 I 13

Quan s'haja desenvolupat el pla proposat per cada grup i un cop avaluada la resposta obtinguda per les institucions locals, es presentarà a l'aula la totalitat del procés i els resultats obtinguts.

TANCAMENT

SESSIONS 14-16

Per a finalitzar, es realitzarà una última fase per compartir i avaluar els resultats obtinguts amb tots els plans desenvolupats.

Aquesta activitat es dividirà en diverses sessions per a poder detindre's de manera més detallada en les accions que desenvolupades en la localitat gràcies a la participació activa de l'alumnat.

D'aquesta manera, es reflectirà la possibilitat de canvi que té la ciutadania com a part d'una societat activa en favor de la inclusió, la justícia social i la sostenibilitat. En aquest cas, des de l'àmbit de la joventut.

MATERIALS NECESSARIS

Pòster "El camí terrícola del consum responsable"; panell del bon govern; còmic "El poble minvant. Transformant el nostre voltant"; experiències protagonistes de la Biblioteca Humana; l'Estratègia Valenciana de Joventut 2019-2023; quaderns de Secundària "El meu món, el meu consum II"; ordinadors amb connexió a internet; bolígrafs i folis.

Si la persona que guia l'activitat vol veure altres propostes educatives relacionades amb el tema del bon govern, pot consultar la unitat 3 dels quaderns de Secundària *"El meu món, el meu consum II"* (Pensem, opinem i actuem: totes les veus conten) en l'apartat de recursos del projecte *In/sostenible. Un camí cap a la sostenibilitat.*

www.insostenible.org → RECURSOS

2.8 REFLEXIONS FINALS I PROPOSTES TRANSFORMADORES

Per a finalitzar el procés d'ensenyament-aprenentatge en què s'inspira aquest material didàctic, farem una tasca d'avaluació de dos tipus: reflexiva i experiencial.

L'itinerari recorregut té com a objectiu general implicar a l'alumnat de Batxillerat en l'Agenda 2030, treballant de manera específica l'ODS 12.

La presa de consciència de l'impacte que generen les accions personals en el nostre entorn, més pròxim i més llunyà, constitueix el primer pas per al canvi del nostre comportament en busca d'una transformació cap a una realitat més inclusiva, equitativa, amb justícia social i sostenible. Per això, vincular a l'alumnat amb el seu ambient més pròxim suposa que arribe a comprometre's amb altres contextos que ni tan sols coneix, motivant-lo des de les seues pròpies necessitats i interessos. Per això, també hem buscat destacar la importància de la participació juvenil en aquesta construcció col·lectiva cap a la sostenibilitat.

ACTIVITAT 8	DUCACIÓ PER AL DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE	
OBJECTIU GENERAL	Avaluar, de manera qualitativa, la integració de l'ODS 12 en els valors, actituds, comportaments i capacitats de compromís social de l'alumnat de Batxillerat.	
OBJECTIUS ESPECÍFICS	• **Identificar a través del joc l'aprenentatge significatiu entorn de la producció i consum responsables.** • **Desenvolupar capacitats en l'alumnat per a organitzar i executar un projecte relacionat amb l'ODS 12 en la seua comunitat.** • **Determinar l'impacte de la intervenció educativa a través de l'ApS crític en el context en què s'ha dut a terme.**	
RESULTATS D'APRENENTATGE	• Que l'alumnat siga capaç d'argumentar les dificultats i les possibilitats de dur a terme els Objectius de Desenvolupament Sostenible en la seua vida diària. • Que el grup integre en els seus hàbits diaris accions relacionades amb el consum conscient, responsable i sostenible. • Que la classe desenvolupe un projecte d'ApS crític en la seua comunitat relatiu a l'ODS 12. • Que l'alumnat sàpiga avaluar l'impacte de les seues pròpies.	
DURADA	**Nombre de sessions a definir pel grup**	**55 minuts**

CONTINGUT I METODOLOGIA

Amb el focus posat en la meta 4.7. de l'ODS 4, relativa a l'Educació per al Desenvolupament Sostenible, i continuant amb la lògica metodològica de tot el quadern, en aquesta última fase proposem la gamificació i l'ApS (Aprenentatge-Servei) per a dur a terme l'activitat d'avaluació final, que es configura en dues parts:

Part 1: Reflexions finals a través de la *gamificació*

CONCURS "SOSTENIBILITAT ÉS EL NOSTRE LEMA!"

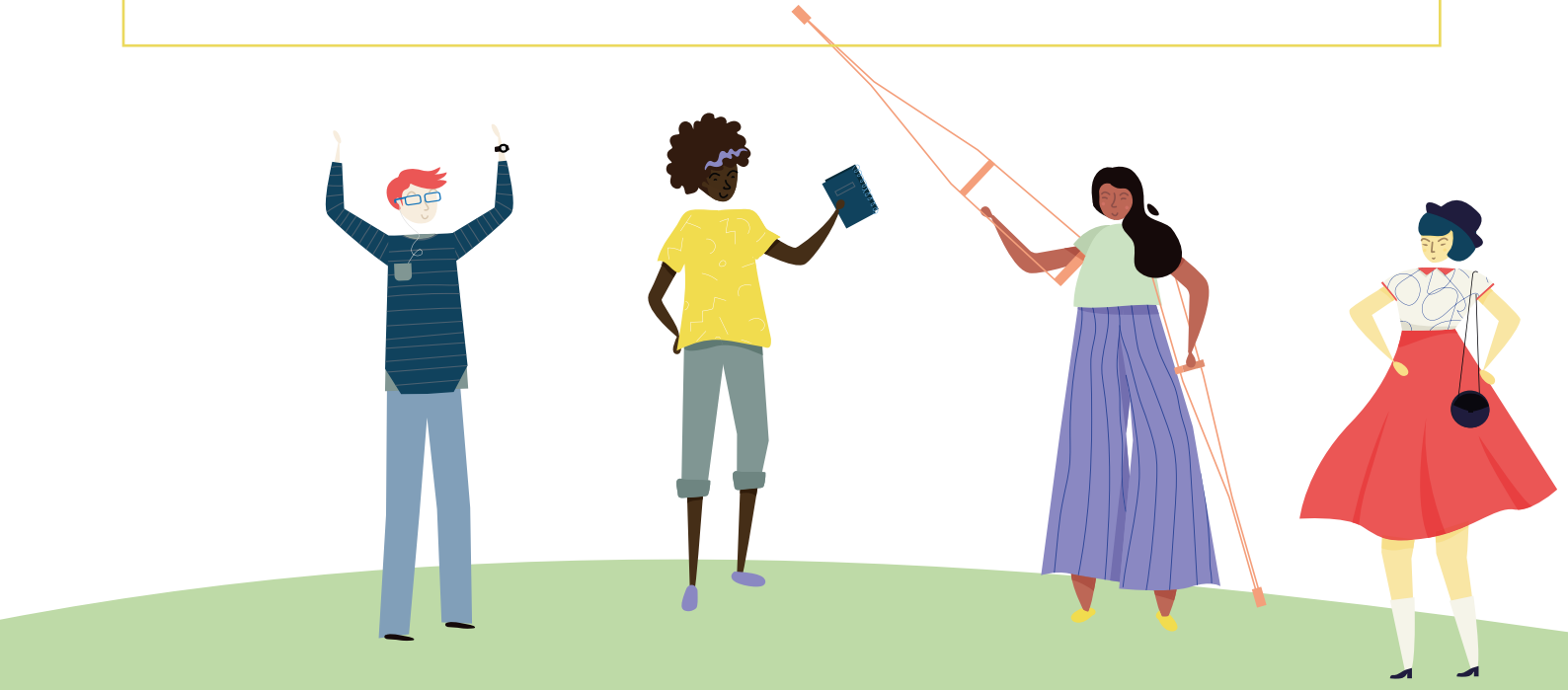
En aquesta primera part, presentarem un joc en el qual l'alumnat reflexionarà sobre les 4 temàtiques concretes que es descobreixen al còmic i les 6 unitats d'aquest quadern.

L'objectiu d'aquest concurs és poder aconseguir el títol de "ciutadà o ciutadana per la sostenibilitat".

S'organitzarà a l'alumnat en 6 grups perquè treballen de manera cooperativa. El concurs és oral, per tant, no hauran d'escriure les respostes. D'aquesta manera, respondran sobre la base de les idees que hagen interioritzat durant tot el procés d'aprenentatge.

Se'ls realitzaran 22 preguntes, 20 relacionades amb els temes tractats al quadern, més dues últimes per a rescatar algun dels arguments principals que caracteritzen als temes transversals que apareixen en el còmic. Cada pregunta té un valor de 2 punts, per tant, la valoració màxima equival a 44 punts.

A continuació, es mostren les preguntes del concurs i, posteriorment, els resultats als que poden optar.

[5] És una metodologia educativa que busca generar l'aprenentatge significatiu a través de tècniques extrapolades dels jocs per a augmentar la motivació del grup a què es dirigeix. També coneguda com *ludificació.*

[6] El desenvolupament d'aquesta metodologia es presenta en els enllaços facilitats en la part 2 de l'avaluació d'aquesta unitat.

	PREGUNTES	PUNTS
TEMA 2	1. Què són els ODS?	
	2. Quants ODS hi ha?	
	3. Per a què serveixen?	
	4. Qui va arribar a aquest acord internacional?	
	5. Quan es va acordar l'Agenda 2030?	
TEMA 3	6. Recordeu quin és l'ODS 12?	
	7. Per què penseu que és necessari?	
	8. Podríeu donar 6 idees per a aconseguir-lo?	
TEMA 4	9. Què és la moda sostenible?	
	10. Quines propostes faríeu per a produir-la i consumir-la?	
	11. En què us fixareu quan necessiteu comprar roba?	
TEMA 5	12. Sabeu el que significa la petjada ecològica?	
	13. Com podem disminuir-la quan comprem aliments?	
	14. Quin tipus d'alimentació és més sostenible?	
TEMA 6	15. Coneegueu les cèlebres 4R? Quines són? Hi ha més?	
	16. Per què és important posar-les en pràctica?	
	17. Com podem reduir la contaminació provocada pel fem?	
TEMA 7	18. Sabeu què és el govern local i quin funcionament té?	
	19. Quines propostes concretes serien més útils per a la infància i/o joventut de la teua localitat?	
	20. Quines són les característiques fonamentals del bon govern?	
GENERAL	21. Quins altres hàbits podríem realitzar per a ser més sostenibles?	
	22. Quines accions realitzen Sodeo, Dudo, Tuhao i Ahiezer en el seu barri en favor de la sostenibilitat?	
Punts totals		

Punts resultants	Nivell
De l'1 al 7	Fins i tot necessites conscienciar-te de la importància de la sostenibilitat. A per totes!
Del 8 al 14	Saps el que és ser sostenible però has de posar-ho un poc més en pràctica. No decaigues!
Del 15 al 21	Vas pel bon camí encara que ens queda la meitat del recorregut. Ànim!
Del 22 al 28	Tenim molt avançat en el nostre trajecte cap a la sostenibilitat. Seguim!
Del 29 al 35	Amb el teu coneixement i costums podem millorar el planeta. Ho aconseguirem!
Del 36 al 44	Eres un exemple de ciutadà o ciutadana per la sostenibilitat. Enhorabona!

Part 2: Experimentant la implicació amb la realitat

En aquesta segona part, es proposa una activitat d'aprenentatge significatiu i experiencial: un Aprenentatge Servei crític.

Una vegada s'haja aprofundit en els temes que es tracten en el quadern, pot plantejar-se un projecte d'ApS relacionat amb qualsevol de les unitats. D'aquesta manera, tant la comunitat educativa com l'entorn més pròxim podran beneficiar-se de l'acció educativa que es duga a terme.

Com assenyalen moltes investigacions, l'ApS crític és una metodologia educativa activa que comporta l'apoderament real de la ciutadania crítica, reflexiva i global. A més, mostra unes potencialitats significatives en la consecució de les metes plantejades en l'Educació per a la Ciutadania Global.

En multitud d'estudis, es demostra que l'ApS crític orienta el talent de l'alumnat cap al compromís social, fent que el destine a la millora de la societat i no sols a la millora del seu currículum personal.

Per aquests motius, i per a combinar l'aprenentatge basat en l'experiència amb el servei a la comunitat, experimentant una transformació social en pro de la sostenibilitat, aconsellem posar en marxa un projecte d'ApS en l'entorn més pròxim al centre educatiu en què s'estiga treballant aquest quadern.

Per això, recomanem dos documents i altres recursos de suport per a organitzar el treball, relacionant-los amb l'ODS 12 i alguns dels temes desenvolupats en cada unitat i, si es considera oportú, amb algun ODS addicional:

- La guia pràctica d'Aprenentatge-Servei, de Roser Batlle:

https://roserbatlle.net/wp-content/uploads/2018/09/Guia-practica-ApS.pdf

- 100 bones pràctiques d'ApS. Inventari de experiències educatives amb finalitat social, de la xarxa espanyola d'ApS. Coordinat per Roser Batlle i Esther Escoda:

https://redaps.files.wordpress.com/2019/12/100-buenas-prc3a1cticas-de-aprendizaje-servicio-102342.pdf

Existeixen multitud de guies per a realitzar un projecte d'ApS crític. En el blog de l'autora esmentada, s'ofereix l'enllaç a moltes d'elles:
https://roserbatlle.net/aprendizaje-servicio/guias-practicas/

MATERIALS NECESSARIS

Fitxa amb les preguntes i la puntuació del concurs "Sostenibilitat és el nostre lema!"; còmic "El poble minvant. Transformant el nostre voltant"; Ordinadors amb connexió a internet; enllaços facilitats en l'exposició de l'activitat; bolígrafs i folis; altres materials necessaris per a desenvolupar l'ApS crític.

FONS VALENCIÀ
PER LA SOLIDARITAT

GENERALITAT VALENCIANA
Conselleria de Transparència, Responsabilitat Social, Participació i Cooperació

www.insostenible.org